

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 51, din 18.06.2011

Problematica Transnistreană în ajunul întâlnirii de la Moscova din 21 iunie 2011

**Transcriptul emisiunii radiofonice, din 18 iunie 2011, realizată de Asociația pentru Politică Externă (APE) în colaborare cu Agenția de știri și analize Imedia și cu asistența Fundației germane Friedrich Ebert Stiftung (FES). Emisiunea este difuzată la Radioul Vocea Basarabiei în fiecare duminică.*

Principalele teme ale emisiunii:

1. La ce să ne așteptăm de la întrevederea din 21 iunie care va avea loc la Moscova?
2. Incidentul diplomatic din 10 iunie 2011 de la ambasada Federației Ruse în Moldova
3. Rolul SUA în rezolvarea crizei
4. Este sau nu federalizarea un pericol pentru R. Moldova?
5. Cum depășim diferența de poziții dintre Chișinău și Tiraspol?
6. Influența crizei politice de la Chișinău asupra întrevederii de la Moscova din 21 iunie 2011

Corneliu RUSNAC, moderator IMEDIA: Buna ziua stimați ascultători! Sunt Corneliu Rusnac și vă salut la o nouă serie de emisiuni de Sinteze și Dezbateri pe teme de Politică Externă. Aceste emisiuni sunt realizate cu suportul Asociației pentru Politică Externă și finanțate de Fundația Friedrich Ebert.

Invitații noștri de astăzi sunt analiștii politici **Radu Vrabie, director de programe la APE și Corneliu Ciurea, expert IDIS Viitorul**. Bună ziua și bine ați venit la emisiunea noastră!

În emisiunea de astăzi vom discuta, în special, despre problema transnistreană, mai ales că săptămâna viitoare la Moscova ar urma să aibă loc o întrevedere în formatul 5+2 și eventual să fie reluate negocierile pe marginea crizei transnistrene întrerupte în februarie 2006. așadar, dle Vrabie la ce ar trebui să ne așteptăm la întrevederea din 21 iunie care va avea loc la Moscova?

1. La ce să ne așteptăm de la întrevederea din 21 iunie care va avea loc la Moscova?

Radu VRABIE, director de programe la APE: În primul rând nu trebuie să ne așteptăm la rezultate spectaculoase pentru că eu cred că există o anumită reticență la Tiraspol privind reluarea negocierilor în formatul 5+2 și există o poziție ambiguă a Federației Ruse, chiar dacă ceilalți actori din formatul 5+2 sunt pentru reluarea necondiționată a negocierilor în formatul 5+2. Aici, prima problemă este reluarea necondiționată pentru că Chișinăul își dorește reluarea necondiționată, iar Tiraspolul dorește să înainteze unele condiții care, în opinia lor, ar face ca procesul să meargă mai ușor, însă, din punctul meu de vedere, ar crea unele condiții pentru blocarea procesului pe viitor. Noi nu aveam nevoie doar de reluarea propriu-zisă acum, ci avem nevoie de crearea unui proces de lungă durată cu o finalitate clară. Este important ca părțile chiar în momentul reluării să indice foarte clar care va fi finalitatea acestui proces de negocieri. Dacă se vor admite formule vagi interpretabile, atunci riscăm ca acest proces să moară înainte de a se naște.

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 51, din 18.06.2011

Corneliu RUSNAC: Dle Ciurea?

Corneliu CIUREA: Comentatorii politici externi ne sugerează să nu avem prea multe așteptări. Este clar că procesul, în mare parte, depinde de inițiativele actorilor regionali. R. Moldova are o poziție mai mult sau mai puțin clară vizavi de acest subiect, reluarea negocierilor este văzută în contextul păstrării integrității și suveranității statului. Poziția Transnistriei este, iarăși, mai mult sau mai puțin clară, ei nu au deviat de la acest punct de vedere care este diametral apus și de aceea apropierea părților pare a fi extrem de dificilă. Este clar că în prima fază reluarea negocierilor va presupune o încercare de tatonare și apropiere a actorilor implicați care sunt la mii de kilometri distanță unii de alții.

Corneliu RUSNAC: Pe 10 iunie, în timpul unei recepții la ambasada Federației Ruse la Chișinău, Ambasadorul Valerii Kuzmin îl prezentase pe reprezentantul Tiraspolului, Vladimir Iastrebceak drept Ministru de Externe a Transnistriei. Oficialii moldoveni care se aflau la recepție au părăsit-o în semn de protest la acest gest al ambasadorului Kuzmin, lor le-a urmat și reprezentanții UE și SUA. Peste câteva zile de la acest incident Ministerul RUS DE Externe a difuzat un comunicat în care afirma că nu și-a schimbat poziția în ceia ce privește modul în care ar trebui reglementată criza transnistreană și că recunoaște integritatea teritorială a R. Moldova. Dle Ciurea cum trebuie interpretat acest incident și în ce măsură ar putea afecta el discuțiile de la Moscova?

2. Incidentul diplomatic din 10 iunie 2011 de la ambasada Federației Ruse în Moldova

Corneliu CIUREA: A fost un incident căruia i s-a acordat multă atenție din partea mass-media, dar politicienii și diplomații implicați în el, după consumarea lui, l-au tratat destul de ușor zicând că era ceva de conjunctură. Oricum, declarația Ministerului nostru de Externe a fost destul de fermă și binevenită, din punctul meu de vedere, și reacția Rusiei la fel a venit cu o confirmare că R. Moldova este văzută ca un tot întreg suveran și că Transnistria este doar o parte a acestui stat. În fond, s-a produs un eveniment, mai mult sau mai puțin, regretabil urmat de o luare de poziții, din punct de vedere politic corecte. Ambele părți au punctat foarte clar pozițiile, sigur, s-a comentat foarte mult pe această temă, dar cred că evenimentul este consumat. În fond, nu s-a întâmplat nimic grav, trebuie să recunoaștem că asemenea atitudini ale Rusiei au avut loc și cu alte ocazii. Nu întotdeauna diplomația noastră găsea de cuviință să reacționeze de o asemenea manieră și mă întreb în ce măsură diplomații noștri sunt pregătiți să răspundă cu aceeași monedă și cu alte ocazii pentru că sunt sigur că diplomații ruși nu-și vor schimba comportamentul.

Corneliu RUSNAC: Dle Vrabie?

Radu VRABIE: Un incident comentat pe larg, în același timp, foarte mult bazat pe zvonuri. Au apărut informații controversate, de exemplu, dacă a ieșit în semn de protest Marian Lupu sau el deja ieșise, mai multe chestiuni, de aceea nu putem da o notă univocă. În același timp, ceia ce este clar este că nu s-a întâmplat pentru prima dată. În fiecare an Iastrebceak, în calitatea în care l-a prezentat Kuzmin, a fost prezentat așa. Este pentru prima dată, cum spune colegul Cornel, o reacție a autorităților moldovenești, o

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 51, din 18.06.2011

reacție bună, după mine, pentru că în relații internaționale, în diplomatie există pe lângă normele foarte clar stabilite există așa un termen ca *cutuma* care face ca un eveniment ce intră în limbajul internațional sub o anumită denumire, pe parcursul anilor există riscul ca el să devină instituțional, se instituționalizează utilizarea expresiei respective. R. Moldova, în opinia mea, ar trebui să fie foarte atentă nu numai la asemenea gesturi, dar chiar și la acele apariții în documentele oficiale rusești unde Iastrebceak este prezentat ca Ministru de externe, Smirnov ca Președinte a Republicii Moldovenești Nistrene. Eu cred că R. Moldova ar trebui să protesteze la aceste apariții de fiecare dată. În același timp, Rusia a reușit prin declarațiile și acțiunile sale din ultima săptămână să supere atât Chișinăul cât și Tiraspolul pentru că la Tiraspol există părerea că chiar dacă se va ajunge la o formulă în care R. Moldova va fi reintegrată cu Transnistria asta se va face în baza unui Tratat mutual avantajos între Chișinău și Tiraspol, astfel, recunoscându-se egalitatea Tiraspolului ca parte în conflict ori, Declarația Ministerului Afacerilor Externe rus spune cu statut special ar Transnistriei în cadrul R. Moldova, deci, a statului actual ceia ce, urmărind presa de la Tiraspol, a stârnit multe nemulțumiri, ei interpretând asta ca o trădare a intereselor Transnistriei. Cu toate acestea, eu nu cred că Rusia este gata, așa cum așteaptă unii la Chișinău, să cedeze Transnistria necondiționat. Acest lucru va dura un termen lung, de aceea noi trebuie să fim corecți cu noi înșine și să spunem că procesul de reglementare transnistreană nu poate fi rezolvat într-un termen scurt și trebuie să ne pregătim pentru o perioadă lungă de obținere a unui rezultat viabil pentru R. Moldova.

Corneliu RUSNAC: Zilele trecute la Chișinău s-a aflat în vizită cunoscutul senator american John McCain care după întrevederile cu Președintele interimar Marian Lupu și cu Premierul Vlad Filat ia promis R. Moldova sprijinul Washingtonului și a spus că țara sa susține R. Moldova în rezolvarea conflictului transnistrean. Ce ajutor i-ar putea oferi SUA R. Moldova în vederea rezolvării crizei transnistrene, dle Vrabie?

3. Rolul SUA în rezolvarea crizei transnistrene

Radu VRABIE: SUA a dispărut pentru un timp din regiunea R. Moldova fiind mai mult preocupată pe alte zone. Acum, odată cu schimbarea Guvernului am avut două vizite a Vicepreședintelui Biden și a senatorului McCain ceea ce denotă un interes mai mare a SUA pentru regiune. Este important, însă, cum vom valorifica aceste vizite și cum vom putea convinge SUA să fie mai insistentă și mai consecventă în pașii săi pentru că, de exemplu, avem un caz, o rugămințe a autorităților moldovene de vreo doi ani în care încercăm să atragem UE și SUA ca negociatori cu drepturi depline, iar acest lucru nu este întâlnit cu mult entuziasm nici la Washington, nici la Bruxelles. Din punctul meu de vedere, prima mișcare ar fi ca acești actori să accepte acest rol și să demine mult mai prezenți și activi în procesul de reglementare.

Corneliu RUSNAC: Dle Ciurea?

Corneliu CIUREA: Eu cred că SUA se va activa în zona noastră chiar și fără rugămintele venind din partea R. Moldova. Acest lucru se datorează jocurilor geopolitice care se desfășoară acum aici. Cunoaștem despre o posibilă apropiere ruso-germană care cu siguranță trezește interesul americanilor pentru că ea se

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 51, din 18.06.2011

face cumva în paralel cu interesele UE și Euro – Atlantice și Transnistria, în mod surprinzător, apare ca un punct forte al întregii agende discutate. De aici, sigur și vin multe explicații legate de reparația americană în regiune care urmăresc cu interes aceste evenimente și încearcă să le înțeleagă pentru că jocul diplomatic și geopolitic al Berlinului și al Moscovei trebuie interpretat, trebuie tălmăcit și uneori, chiar trebuie găsite soluții pentru fie a încuraja fie a contracara aceste manevre.

Corneliu RUSNAC: Apropo de apropierea ruso-germană la care v-ați referit, mai mulți experți și-au exprimat temerile că Germania ar putea accepta o soluție de reglementare a conflictului transnistrean propusă de Rusia și care ar fi în detrimentul intereselor naționale ale R. Moldova, adică un fel de Memorandum Kozak 2, ușor modificat, care să presupună în final anularea legii din R. Moldova din 2005 cu privire la raioanele de est ale R. Moldova și care, eventual, ar putea presupune și transformarea R. Moldova într-o federație sau confederație. Cât de real este acest pericol în prezent, dle Ciurea?

4. Este sau nu federalizarea un pericol pentru R. Moldova?

Corneliu CIUREA: Dacă vorbim în termeni de pericol atunci lucrurile sunt destul de triste. Este vorba, probabil, de niște tentative care nu neapărat vin în totalitate de la Moscova pentru că Berlinul nu joacă în conformitate cu interesele Moscovei ci își conturează propriile sale interese reieșind din situația geopolitică. Sigur, Germania în ultimul timp propune niște proiecte în care apare noțiunea de federalizare sub o formă sau alta, în care nu există foarte clar ideea de demilitarizare și democratizare a regiunii transnistrene; în care nu există, din păcate, foarte clar exprimată ideea de viitor european al R. Moldova. Aceste aspecte, care sunt cumva sugerate diplomaților noștri ca o premisă de reglementare a conflictului transnistrean, nu știu în ce măsură pot fi luate ca pericole. Ele sunt mai curând îngrijorătoare și trezesc, iarăși, inevitabil interesul nostru că nu cunoaștem toate ecuațiile acestui joc și, bun, ne informăm de fiecare dată când avem această ocazie. În fond, această alianță dintre Berlin și Moscova poate să fie favorabilă R. Moldova, poate să grăbească reglementarea conflictului transnistrean, dar cuvântul de ordine este aici nu cu orice condiție, nu cu orice preț. Trebuie să știm în ce măsură acest proces de reglementare va putea să creeze un stat viabil ori, deocamdată, poziția Chișinăului este că o transnistriizare excesivă a R. Moldova ar putea să slăbească acest stat și nu să-l întărească. Nu știm în ce măsură Germania ține cont de aceste poziții.

Corneliu RUSNAC: Dle Vrabie?

Radu VRABIE: În primul rând, nu este de mirare că două state federative, cel puțin declarat, vorbesc despre o federație. În al doilea rând, de ce ne temem noi de cuvântul federație este pentru că automat ni se asociază cu Memorandumul Kozak. Această pagină a conflictului transnistrean a fost una destul de nefericită pentru noi. În linii mari trebuie să analizăm cât de bun ar fi un model federativ pentru noi. Eu cred că R. Moldova riscă să transforme îngrijorările în pericol din moment ce nu va avea o politică proactivă și mă refer aici la faptul că noi, chiar dacă avem un cadru legal bazat pe legea din 2005, nu prea avem o poziție clară cum vrem să rezolvăm conflictul transnistrean, care ar fi poziția R. Moldova și pașii pe care și i-ar dori R. Moldova, cu alte cuvinte, nu avem o strategie clară de cum vrem să reintegrăm R. Moldova și asta trezește diferite interpretări în varii capitale. Eu cred că R. Moldova are nevoie de o

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 51, din 18.06.2011

poziție clară a conducerii R. Moldova, statului R. Moldova în care să fie indicate liniile roșii ale R. Moldova peste care nu se poate trece, peste care R. Moldova nu poate să treacă. Acest lucru, pe lângă faptul că ne va asigura de o anumită presiune din exterior, va ajuta și Berlinul, și Moscova și alți actori să înțeleagă în ce cadru pot găsi o formulă pentru R. Moldova. Eu cred că atunci când Președintele Medvedev și Cancelarul German Angela Merkel discută despre federație, fiecare înțelege federația în sensul pe care îl înțelege el. De ceea, este important ca noi să avem o poziție clară și să putem acest mesaj să-l transmitem consecvent în toate capitalele partenerilor noștri pentru ca să nu asistăm la surpriza că Germania și Rusia vor găsi un scenariu de reglementare a conflictului transnistrean cu care noi nu vom fi de acord, și care pentru noi ar părea că, în loc să fie un model de stat viabil R. Moldova, va fi ceea ce la Chișinău mai mulți comentatori numesc transnistrizarea R. Moldova.

Corneliu CIUREA: Eu aici aș vrea să adaug. În primul rând, chiar dacă Rusia și Germania vor găsi un scenariu favorabil lor, în cazul în care el nu va corespunde intereselor R. Moldova el va fi un plan nefuncțional și nu va putea fi pus în funcționare. Nu cred că acest conflict poate fi rezolvat evitând interesele R. Moldova sau nu poate fi acest Plan impus cu de-a sila și, cred că și actorii internaționali își dau prea bine seama de acest lucru. În ceea ce privește liniile roșii, eu cred că există o linie roșie trasată în 2005 prin legea adoptată de Parlament, de către toate fracțiunile parlamentare. Sigur există încercări subterane, prin culoare, prin care se sugerează că această lege ar putea fi abolită pentru a flexibiliza cursul negocierilor. Nu cred însă că R. Moldova, Chișinăul, în primul rând, este dispusă să accepte asemenea gen de drog.

Corneliu RUSNAC: Cum ar putea fi, totuși, depășite diferențele de poziții ale Chișinăului și Tiraspolului care au puncte de vedere diametral opuse în ceea ce privește rezolvarea conflictului transnistrean, dle Ciurea?

5. Cum depășim diferența de poziții dintre Chișinău și Tiraspol?

Corneliu CIUREA: Cel mai simplu pentru Chișinău, dar și pentru Tiraspol este să păstreze status quo-ul. A păstra status quo-ul nu este neapărat rău, chiar dacă situația nu este cea mai bună dintre cele posibile. Eu cred că Chișinăul, în ultimul timp, a mers pe această linie în ciuda îmbunătățirilor, de a nu forța nota și de a nu veni cu niște planuri fascinante de reglementare a conflictului ci mai degrabă a avut o poziție mai rezervată de menținere de conservare a situației și acest nu lucru, repet, nu este neapărat rău. Din contra, cred că el menține situația în limitele unor parametri acceptabili ori, o posibilă reglementare potrivit unui plan dubios, din punct de vedere al intereselor R. Moldova, ar putea înrăutăți situația. Pentru moment, ne menținem pe linia de plutire, dacă vreți, în ceea ce privește reglementarea conflictului transnistrean. Eu sunt de acord că nu există, deocamdată, premise foarte clare pentru a urgenta procesul de reglementare. Uneori păstrarea unei situații în anumite limite este cea mai bună soluție, să nu schimbi, să nu modifici, să lași lucrurile să meargă așa cum merg. Acest lucru este și mai simplu din punct de vedere diplomatic și, deocamdată, cred că Chișinăul acționează de o asemenea manieră.

Corneliu RUSNAC: Dle Vrabie?

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 51, din 18.06.2011

Radu VRABIE: Eu cred că Tiraspolul este interesat de păstrarea status quo-ului pentru că în linii mari asta înseamnă întărirea „instituțiilor statale” ale Transnistriei pentru că regiunea Transnistreană nu există într-un vacuum. Ea își dezvoltă anumite relații cu Federația Rusă pe care le are mai mult timp, cu Ucraina, dar și cu anumite state europene. Din acest punct de vedere, cred că autoritățile de la Chișinău nu pot să păstreze această situație pentru că aceasta înseamnă și mai mult depărtarea malurilor. În același timp, este foarte greu să găsești o soluție aici și acum. Nu este posibil. Este, totuși, important să păstrăm o anumită legătură între măsurile de promovare a încrederii pe care încearcă Chișinăul să le facă și discuțiile referitor la statutul politic despre Transnistria. Dacă măsurile de întărire a încrederii vor evolua cu pași rapizi, iar statutul politic va rămâne la situația care este acum, riscăm să avem o întărire a statalității Transnistriei pentru că între timp se vor construi drumuri, se vor construi spitale, vor apărea partide, chestiuni care vor transforma Transnistria în... ei deja acum spun „noi avem o relație bună cu UE și pentru ce ne trebuie R. Moldova”. Acest lucru trebuie să fie legat, ca aceste măsuri de întărire a încrederii să nu fie separat implementate în regiunea Transnistreană și în restul Moldovei ci peste Nistru, împreună. Numai astfel putem păstra legătura cu regiunea transnistreană. Un alt lucru care cred eu că trebuie făcut acum, de fapt a fost început, s-a creat o comisie interguvernamentală privind integrarea R. Moldova în care au fost atrase toate ministerele și agențiile guvernamentale care să se ocupe și de regiunea transnistreană ori, trebuie să recunoaștem că în anumite ministere, agenții guvernamentale din R. Moldova, R. Moldova există până la Nistru. Trebuie să creăm, să impunem în mentalitatea noastră că R. Moldova există, inclusiv, și în Transnistria. De asemenea, unul din pașii importanți care urmează, în opinia mea, să fie făcut este creșterea numărului de informații despre regiunea transnistreană. Noi spuneam vreo cinci ani în urmă că nu avem resurse să pătrundem în inima și mintea locuitorilor din stânga Nistrului dar, uitându-ne la sondajele de opinie vedem că nici pe malul drept a Nistrului această problemă nu este una importantă. Avem nevoie de mai multe cunoștințe, informații despre regiunea transnistreană, nu neapărat în termeni politici, putem să vorbim și despre cultură și despre educația sau alte evenimente non-politice care ar spori interesul cetățenilor din R. Moldova atât de pe malul drept, cât și de pe malul stâng.

Corneliu RUSNAC: Ce influență ar putea avea asupra întrevederii de la Moscova criza politică de la Chișinău dar, și alegerile care urmează să aibă loc în Transnistria. În ce măsură ar putea marca dialogul care urmează să înceapă la Moscova, dle Vrabie?

6. Influența crizei politice de la Chișinău asupra întrevederii de la Moscova din 21 iunie 2011

Radu VRABIE: Este clar că actualul lider de la Tiraspol, Smirnov, nu este interesat într-o deblocare ori, el este principalul beneficiar al acestei situații. Rezultatul din decembrie nu ne dă mari speranțe că va veni altă persoană. Se pare că tot dânsul va rămâne. În același timp, vor fi anumite modificări în structura politică din Transnistria care ne dau anumite speranțe că anumite forțe de la Tiraspol vor fi mai constructive în dialogul cu R. Moldova și aici este important cum vor reuși cu ajutorul partenerilor externi să găsim parteneri prieteni în regiunea din stânga Nistrului și să nu permitem acelor forțe care nu-și doresc reintegrarea să controleze situația. Acum, în momentul în care există o miză electorală în care Smirnov își dorește recâștigarea unui alt termen pentru așa-zisul Președinte al Autoproclamatei Republici

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Buletin Săptămânal, Nr. 51, din 18.06.2011

Moldovenești Nistrene este nevoie de mai multă rigiditate, forțele care sunt mai puțin flexibile încearcă să controleze situația în Transnistria și reușesc destul de mult. Am văzut că și reprezentantul politic Iastrebeac a fost criticat la Tiraspol, pentru poziția sa, în opinia lor foarte moale față de R. Moldova. Urmează să putem urmări situația ce va avea loc și în stânga Nistrului, să putem influența împreună cu partenerii din exterior.

Corneliu RUSNAC: Dle Ciurea?

Corneliu CIUREA: Să nu ne facem mari iluzii, precum în partea dreaptă a Nistrului, cât și pe cea stângă criza politică la Chișinău în mod clar afectează starea lucrurilor și nu creează stimulente eficiente pentru a grăbi lucrurile. O criză politică la Chișinău înseamnă un blocaj pe care însăși Chișinăul îl blochează întrucât nu poate identifica foarte clar niște forțe politice în măsură să-și asume responsabilitatea pentru un act politic curajos. Să nu uităm de faptul că reglementarea conflictului transnistrean în orice ipostază, în orice scenariu fie de federalizare, fie de crearea unei autonomii sau separație, de ce nu, prin partiție, va presupune un act de mare curaj politic care va avea și consecințe electorale. Noi acum nu avem la Chișinău o formațiune politică sau un bloc politic capabil să-și asume asemenea riscuri. De aici, eu cred că rezultă foarte clar că procesul de negocieri, dacă va fi reluat, va fi unul lent, marcat de sincope și va dura atât cât durează un proces de negociere. În condițiile în care părțile nu se grăbesc să ajungă la un compromis va dura la nesfârșit.

Corneliu RUSNAC: Spre regret, timpul rezervat emisiunii noastre a expirat. Eu vă mulțumesc foarte mult pentru prezența la acest program. Stimați ascultători, sunt Corneliu Rusnac și vă reamintesc că ați ascultat o emisiune de discuții pe teme de politică externă realizată cu suportul Asociației pentru Politică Externă și finanțată de Fundația Friedrich Ebert. Pe curând!